

Сіткап В.І. <https://orcid.org/0000-0003-0465-2973>
Сіткап С. В. <https://orcid.org/0000-0003-4599-454X>
Сіткап Т.В. <https://orcid.org/0000-0002-5120-341X>

ЕКСПЕРТНИЙ АНАЛІЗ СПОРТИВНОЇ ОБДАРОВАНOSTІ СТРИБУНКИ З ЖЕРДИНОЮ АНЖЕЛИ БАЛАХОНОВОЇ: УСПІХИ, РОЗЧАРУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тернопільський національний педагогічний університет ім.
В. Гнатюка

Анотація. У статті здійснено експертний аналіз спортивної обдарованості стрибунки з жердиною Анжели Балахонової, кар'єра якої напрочуд незвична. Вона майстер спорту з трьох видів спорту: спортивної гімнастики; двох видів легкої атлетики: спринт, стрибки в довжину. Вона виграла чемпіонати Європи, здобувала срібло на світовій першості, однак невдало виступала на Олімпіадах. Зрештою, якщо врахувати, що Анжела Анатоліївна прийшла у цей вид спорту лише у 23, то й такі показники видаються фантастичними.

Після завершення кар'єри Анжела повністю присвятила себе сім'ї. Нині Балахонова передає свої знання вихованцям, серед яких її молодший син Матвій. Він на літньому чемпіонаті України зі стрибків з жердиною (Львів, червень 2025 р.) з третьої спроби підкорив висоту рівно 4 метри. Це – найвище досягнення у світі для атлетів його віку. Найпершою порадою за рекорд сина Матвія його мама-тренерка Анжела Балахонова, яку свого часу називали «королевою жердини».

В контексті спадкової обдарованості зазначимо, що юний українець побив рекорд зіркового Армана Дюплантіса. 21 січня 2012 року швед взяв висоту 3,97 метра (у приміщенні), що стало рекордом для 12-літніх спортсменів.

Сподіваємось, що син продовжить справу матері, яка є талантом, і саме він зможе прославити Україну в стрибках з жердиною та нагадає всім про епоху Сергія Бубки, особливо в період, коли він ще був активним спортсменом.

Ключові слова. Спорт, обдарованість, експертиза, стрибки з жердиною, спадковість, успіхи, розчарування, перспективи.

Annotation. The article provides an expert analysis of the athletic talent of pole vaulter Angela Balakhonova, whose career is surprisingly unusual. She is a master of sports in three sports:

artistic gymnastics; two types of athletics: sprint, long jump. She won the European Championships, won silver at the World Championships, but failed to perform at the Olympics. After all, if we consider that Angela Anatolyivna came to this sport only at the age of 23, then such indicators seem fantastic.

After completing her career, Angela devoted herself entirely to her family. Currently, Balakhonova passes on her knowledge to her students, including her youngest son Matviy. At the Ukrainian Summer Pole Vault Championship (Lviv, June 2025), he conquered a height of exactly 4 meters on his third attempt. This is the highest achievement in the world for athletes of his age. The first to rejoice at the record of his son Matviy was his mother-coach Angela Balakhonova, who was once called the "queen of the pole vault".

In the context of hereditary talent, we note that the young Ukrainian broke the record of the star Armand Duplantis. On January 21, 2012, the Swede took a height of 3.97 meters (indoors), which became a record for 12-year-old athletes.

We hope that the son will continue the work of his mother, who is a talent, and he will be able to glorify Ukraine in pole vaulting and remind everyone of the era of Sergey Bubka, especially during the period when he was still an active athlete.

Key words. *Sports, talent, expertise, pole vaulting, heredity, successes, disappointments, prospects.*

Постановка проблеми. Стрибки із жердиною у нашій країні фактично символізують дві постаті: Сергій Бубка та **Анжела Балахонова**. У часи свого розквіту вони не мали конкурентів в Україні, встановлюючи рекорд за рекордом, а Бубка феєрив ще й на світовому рівні.

Натомість кар'єра Балахонової видалася напрочуд незвичною. Вона вигравала чемпіонати Європи, здобувала срібло на світовій першості, однак невдало виступала на Олімпіадах. Зрештою, якщо врахувати, що Анжела Анатоліївна прийшла у цей вид спорту лише у 23, то й такі показники видаються фантастичними.

За роки виступів на міжнародній арені Анжела Балахонова стала однією з найтитулованіших стрибунь із жердиною у світі. Вона перша в історії України володарка «срібла» чемпіонату світу. Спортсменка двічі перемагала на європейських першостях, покращила світовий рекорд, сім

разів(!) покращувала рекорд Європи. До того ж А. Балахонова – учасниця 2-х Олімпійських Ігор:

2000 р. Австралія м. Сідней; – головне розчарування в житті (у кваліфікації взяла 4,30, у фіналі не підкорилася буденна висота 4,25).

2004 р. Греція м. Афіни – 6 місце.

Тренер: заслужений тренер України Балясников Володимир Матвійович та Баляснікова Ольга Олександрівна [5].

Після завершення кар'єри Анжела повністю присвятила себе сім'ї [9]. Нині А. Балахонова передає свої знання вихованцям, серед яких її молодший син Матвій.

На сайті ТНПУ імені Володимира Гнатюка є допис про спортсменку такого змісту. На факультеті фізичного виховання зростали й удосконалювали майстерність **відомі спортсмени: Балахонова Анжела Заслужена майстриня спорту** – учасниця XXVII Олімпійських ігор, срібний призер чемпіонату світу, чемпіонка Європи, переможець Кубка Європи. Рекордсменка світу 1998 та Європи 1997-1999. Володарка Кубка Європи серед молоді 1995, Кубка Європи 1997, Кубка Європи серед клубів 1998, чемпіонка Європи у закритих приміщеннях і на повітрі (1998), срібна призерка чемпіонату світу 1999, багаторазова чемпіонка України 1996-2001. Нагороджена Орденом «За заслуги» 3-го ступеня (1998), Орденом «Княгині Ольги» III ступеня (1999) [7].

Аналіз інтернет-ресурсів щодо спортсменки виявив ще й такий допис: Балахонова Анжела Анатоліївна (18. 12. 1972, м. Шахтарськ Донец. обл.) – легкоатлетка (стрибки з жердиною, біг). Майстер спорту міжнародного класу (1994). Ордени «За заслуги» 3-го ступеня (1998) та княгині Ольги 3-го ступеня (1999). Закінчила Тернопільський педагогічний інститут (1994). Рекордсменка світу (1998; 4,45 м, у залах) та Європи (1997-99). Володарка Кубка Європи 1995 серед молоді (біг 200 м – 23,63 сек.), Кубка Європи 1997 (4,25 м) та Кубка Європи 1998 серед клубів (4,40 м, клуб «Бпат», Італія), чемпіонка Європи (1998) у закритих приміщеннях (4,45 м) та на повітрі (4,32 м), срібна призерка чемпіонату світу 1999 (4,56 м), багаторазова чемпіонка України (1996–2001), неодноразова. переможниця міжнародних змагань серії «Гран-Прі». Тренери – Ю. Цасюк (стрибки з жердиною) та В. Балясников (біг) [4].

Все зазначене вище й зумовило **мету дослідження**, а саме: здійснити експертний аналіз спортивних успіхів стрибунки з

жердиною А. Балахонової крізь призму її обдарованості (вона майстер спорту з трьох видів спорту).

Методи дослідження: аналіз науково-теоретичних джерел з проблеми дослідження (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація), аналіз соціальних мереж (інтернет-ресурси), експертний аналіз результатів спортивних досягнень.

Результати досліджень. Зауважимо, що Анжела Балахонова майстер спорту міжнародного класу з легкої атлетики (стрибки із жердиною). Народилася 18 грудня 1972 року в Шахтарську (Донецька область). У спорті – з 1979 р. До 1988 р. займалася спортивною гімнастикою в ДЮСШ № 1 м. Білої Церкви (тренер - Анатолій Кольцов). Майстром спорту з гімнастики стала в 14 років (1986 р). Навчаючись у Тернопільському педагогічному інституті (нині університет) на факультеті фізичного виховання, стала майстром спорту із двох видів легкої атлетики: спринт, стрибки в довжину (тренер – Флавіан Бурбан). Найкращі результати: 200 м – 23,63 сек; 60 м у залі – 7,38 сек.; довжина – 6 м 42 см.

Головні досягнення у стрибках із жердиною: Кубок Європи (Мюнхен, 1997 р.) – 4 м 25 см (1-ше місце); зимовий чемпіонат Європи (Валенсія, 1998 р.) – 4.45 (рекорд світу для закритих приміщень, золота медаль). Тричі оновлювала рекорд Європи (на стадіонах) 1997 р.: 4.34 – Київ; 4.35 – Формія; 4.36 – Вайсбах. Із 1995 р. постійно готує Анжелу до виступів заслужений тренер України Юрій Цасюк [2].

Як зазначає спортсменка, цей тренер, окрім усіх інших талантів, володіє вмінням все відчувати, як на струнах. У нас іще не було жіночих жердин, я ледве стрибала 3.85 - 3.90, а він передрікав: наступний чемпіонат Європи буде твоїм!

У моєму спортивному житті були й інші люди, котрі дуже вплинули на мою долю. У дев'ятому класі Володимир Матвійович Балясников переконав змінити гімнастику на спринтерський біг. Нині Балясников – директор першого в Білій Церкві спортивного ліцею. Це дуже рідна мені людина. А те, що жердинницею я стала саме в Юрія Цасюка, то, в іншому випадку, навіщо було з такими зусиллями перебиратися в Київ? Можливо, це сприйметься гучно, але він по-своєму феномен у легкій атлетиці. Незважаючи на глибину знань, він намагається осягнути тебе, примусити твій потенціал здійснювати неможливе. Є ще одне прикриття – ШВСМ університету фізвиховання. Проректор цього вузу Маргарита Юріївна Пугачевська для багатьох хлопців і дівчат як друга мама.

Щодо питання, **«Хто ще, з великих, поміняв гімнастичні снаряди на жердину?»** Анжела зазначає: «Найчастіше згадують Емму Джордж, бо вона працювала в цирку як повітряна акробатка на трапеції. Кажуть, пішла через проблему ваги. Потім, як і я, всерйоз займалася спринтом. Стейсі Драгілла після гімнастики випробувала ще легкоатлетичне семиборство» [1].

У 2007 році кореспонденти газети «ФАКТИ», за день до 35-річчя від дня народження спортсменки, запитали її: *«Як ти вважаєш, твоя спортивна доля склалась вдало?»*. – Ні-і. Травми мучили жахливо. То падіння, то запалення ахілл. Якийсь період не було можливості придбати «жіночих» жердин – калічилася на чоловічих. Як пригадаю... багато років була без житла, винаймала квартиру в Києві. Півтора години затрочала на те, щоб приїхали на тренування. Ось, якби були інші умови, шлях у спорті був би набагато простішим і ефективнішим. Згадую ці поривання мук: весь час лізеш, лізеш кудись...

Недавно зателефонувала з Німеччина моя подруга – Надя Рижіх. Її батько досить багато часу працював тренером в Броварах. Так ось, Надя розповідала, що в національній першості Німеччини в змаганнях зі стрибків з жердиною брали участь 60 спортсменів! А у нас виходять три-чотири людини від 13 до 29 років... Мабуть, такого чемпіонату, як у нас, немає ніде. Хіба-що в якомусь Гондурасі...» [1].

Експертний аналіз відвертої розмови Любомира Кузьмяка (грудень 2022 р.) з Анжелою Балахоною, суперзіркою української легкої атлетики 90-х і початку 2000-х. виявив цікаві аспекти у житті спортсменки. Зокрема:

– Які шанси на те, що ваш син піде дорогою батьків у стрибках з жердиною?

– У нас одразу два шанси є: і молодший Матвій, і старший Микита (Усміхається). Як для 10 років, Матвій чудово стрибає. Це при тому, що ми практично ним не займаємося – він росте, як бур'ян у полі. Займаємося усіма, крім нього. Проте Матвій дуже наполегливий, з самого народження ходить із жердиною.

– 20-річний Микита у професіональному спорті себе не бачить?

– Він навчається у торгово-економічному університеті на програміста. За сумісництвом займається стрибками із жердиною.

– Коли ви були при надії Микитою, то продовжували стрибати?

– Я не одразу дізналася про вагітність. Коли мій первісток народився, то у пологовому будинку трапився незвичний епізод. Лікарі прийшли на огляд до малюка, а він зробив професійну вправу жердинника. На певному етапі стрибка спортсмен виконує своєрідний відвал. Так от Микита теж зробив щось схоже – усі були шоковані. Мабуть, мамині стрибки відклалися у немовляти на підсвідомості.

Парадоксально, та якраз після умовної декретної відпустки ви покращили свій особистий рекорд і стрибнули 4,57.

– Якщо чесно, то повертатися було дуже важко. Народила дитину, мені виповнилося 30 років... Однак мій технічний рівень у стрибках завжди вимагав вдосконалення. Тому завдяки техніці той персональний результат і відбувся. Насправді я могла ще більше вдосконалити стрибок. На жаль, я пізно почала стрибати. Банально не вистачило часу. Вже зараз **розумію – свій ідеальний стрибок я так і не виконала.**

– Коли ви прийшли у цей вид спорту?

– У 23 роки почала серйозно займатися. Для того, щоб скласти професіональний рух жердинника, потрібно 10 планомірних років занять. У мене цього часу не було. **Що встигла, то встигла. Дякую Богові і на тому [9].**

Аналізуючи спортивні успіхи А. Балахонової журналісти вважають, що пік її кар'єри припав на 1998-й рік, коли їй вдалося виграти два чемпіонати Європи. Проте сама спортсменка вважає, що то ще не був пік. «*За результатами я дійсно була лідером. Утім відчуття топової форми припало десь на 1999-й та 2000-й роки*».

З цього приводу, заслуговує на окрему увагу її виступ на **Олімпіаді-2000**, що став головним розчаруванням у житті спортсменки. Зокрема **спортсменка зазначає:** «*О так, Сідней – найстрашніший удар для мене. Я не зуміла впоратися з емоціями. Дотепер ті сумні спогади не дають спокою*».

– Очевидно, проблем у фізичному плані ви не мали. Вся біда у ментальності?

– Мабуть, так. То був програш виключно психологічного характеру.

– На вас тиснуло відчуття невідворотності медалі?

– Тільки це. Я їхала у Сідней виключно за золотом. Налаштовувала себе лише на перемогу, начебто я зобов'язана вигравати Олімпіаду. **І це була помилка.** Як тренер, зараз би підказувала спортсменці по-іншому. Слід цінувати кожне досягнення та радіти йому. А не ігнорувати умовні срібло та бронзу заради золота.

– **Ви ділилися емоціями – через тиск не могли спати вночі.**

– Це навіть складно назвати відчуттям напруги. Скоріше, якийсь емоційний підйом та усвідомлення того, що я маю вже стрибати... Знаєте, навіть словами важко передати, що я відчувала.

– **Вам не підкорилося буденна висота 4,25.**

– У кваліфікації я взяла 4,30 з однієї спроби. Звісно, це не вважалося чимось надзвичайним для мене. А у фіналі все пішло шкереберть. Що вдієш – і таке трапляється.

– **Після Олімпіади настала затяжна депресія?**

– Так, то була моя єдина депресія у житті. Напевно, той стан можна називати саме таким терміном.

– **На Олімпіаді-2004 ви фінішували шостою. І це після народження дитини та у доволі зрілому віці.**

– Я розуміла, що потрапляння у медалі стане справжнім дивом. Тому зі спокоєм розраховувала на свій ідеальний стрибок.

– **Позначку 4,55 ви не взяли, проте у тому ж році стрибнули на 4,57.**

– Усе через помилку технічного характеру. В Афінах не було жодних емоцій, я не мала завищених очікувань і почувалася набагато спокійніше.

Як дитячий тренер, ви бачите світлі перспективи стрибків із жердиною в Україні?

– Мої прогнози не дуже втішні. Я веду мову не тільки про стрибки із жердиною, а й про легку атлетику загалом. Усе розпочинається з інфраструктури. Буквально на днях розмірковувала на цю тему. Манеж у Києві один. Добиратися сюди не всім зручно. Діти займаються до певного віку, а на професійний рівень виходять одиниці. Набір дітей відбувається на низькому рівні. Усе треба змінювати централізовано, адже умови складні. Тому якщо в Україні випадково знайдеться якийсь талант, це буде величезний успіх для нас усіх [9].

А такий талант вже в Україні підрастає. Зокрема, зауважимо, що 12-річний хлопець вперше у світі взяв висоту у 4 метри. Найпершою порадила за рекорд сина Матвія його мама-тренерка Анжела Балахонова, яку свого часу називали «королевою жердини».

У федерації легкої атлетики України зазначають, що у Львові (червень 2025) завершився юнацький чемпіонат України з легкої атлетики. На цьому чемпіонаті у секторі стрибків із жердиною «бронзу» здобув Матвій Строгалев. 12-річний підліток виступав у віковій категорії U-14 [8].

Матвій з першої спроби підкорив висоту в 3.40, 3.60 та 3.80 м. Після цього він з третьої спроби взяв планку 4.00 м, чим перевершив рекорд зіркового шведа Дюплантіса (3.97 м у приміщенні, Ріно, штат Невада, США) у віковій категорії U14, який той встановив у січні 2012 року, також у віці 12 років Тож рекордне досягнення Дюплантіса для 12-літніх спортсменів трималося 13 років!

Завдяки своєму рекордному стрибку Матвій здобув «бронзу» юнацького чемпіонату України. Зазначимо, що він був наймолодшим серед усіх учасників змагань зі стрибків з жердиною на цьому чемпіонаті.

У коментарі журналістам юний спортсмен заявив, що не очікував, що так стрибне. «Зараз взагалі не відчуваю емоцій – досі не вірю. На розминці заважав вітер, було важко, і я не думав, що вийде. Але взяв нову жердину – і все пішло. Це лише початок. Мабуть, міг стрибнути вище, але втомився, адреналін зник, і я вже не відчував, що можу. Поставив ціль, досяг – і чомусь не захотілося йти далі», – пояснив хлопець [6].

Легендарний швед Мондо Дуплантіс, коли дізнався про рекорд українця, зазначив: «Я думаю, що це надзвичайно. Ярослава [Магучіх] показала мені відео. Я не знав, що він побив мій рекорд. Це чудово, радий це бачити. Сподіваюся, що він буде прогресувати, а зараз розважається та насолоджується процесом та своїм шляхом.

Я був таким же молодим, спраглим стати найкращим у світі. Хотів бути найкращим та бити одвічні рекорди. Я був таким же. І він такий, навіть трішки кращий. Це чудово бачити це. Можливо, буде ситуація: якщо довго стрибатиму, то позмагаємось з ним», – сказав Дюплантіс [10].

Висновок. Історіогенез успіху, невдач та перспектив «королеви жердини» можна звести до того, що, як зазначає спортсменка, «На жаль, я пізно почала стрибати. Банально не вистачило часу. Вже зараз розумію – свій ідеальний стрибок я так і не виконала».

Сподіваємось, що син продовжить справу матері, яка є талантом, і саме він зможе прославити Україну в стрибках з

жердиною та нагадає всім про епоху Сергія Бубки, особливо в період, коли він ще був активним спортсменом.

Список літератури.

1. Анжела Балахонова: «Головне – простити і не витратити себе на образи». URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/taym-aut/anzhela-balakhonova-golovne-prostiti-i-ne-vitrachati-sebe-na-obrazi> (дата звернення: 05.01.2026).
2. Балахонова Анжела Анатоліївна. Життєпис і спортивна кар'єра. URL: <https://vue.gov.ua/> (дата звернення 10.01.2026).
3. 12-річний українець встановив світовий рекорд у стрибках з жердиною. URL: <https://shotam.info/12-richnyy-ukrainets-vstanovyy-svitovyy-rekord-u-strybkakh-z-zherdynoiu-video/> (дата звернення: 10.01.2026).
4. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-41179> (дата звернення: 20.01.2026).
5. Легка атлетика. Дитячо-юнацька спортивна школа № 2. URL: https://dushbc2.at.ua/index/legka_atletika/0-5 (дата звернення: 18.01.2026).
6. «Міг стрибнути вище»: 12-річний українець побив світовий рекорд у стрибках з жердиною/ URL : <https://focus.ua/uk/sport/710405-matviy-strogalyev-pobiv-svitoviy-rekord-zi-strybkiv-z-zherdinoyu-video> (дата звернення: 25.01.2026).
7. На факультеті зростали й удосконалювали майстерність відомі спортсмени: Балахонова Анжела. URL: <https://tpru.edu.ua/faculty/fizvych/> (дата звернення: 11.01.2026).
8. «Новий Бубка»: українець побив рекорд феноменального шведа Дюплантіса. URL: <https://www.volyn.com.ua/news/290586-novyi-bubka-ukrainets-robuyv-rekord-fenomenalnoho-shveda-diuplantisa-video>. (дата звернення 12.01.2026).
9. «Спортсмен має бути голодним та холодним»: королева жердини – про депресію після Олімпіади і відмову від громадянства РФ. URL: <https://sport24.ua/uk/athletics/news/32295-sportsmen-maye-buti-golodnim-ta-holodnim-koroleva-zherdini-pro-depresiyyu-pislya-olimpiadi-i-vidmovu-vid-gromadyanstva-rf> (дата звернення: 09.01.2026).
10. Стрибки жердиною: 12 річний українець побив рекорд шведа Дюплантіса. URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/118/189910> (дата звернення: 11.01.2026).